

Ministerie van Justitie
Dienst Justitiële Inrichtingen

Jolanda

Donny

Hester

Piet

Meelopen met...

Acht medewerkers,
acht verhalen

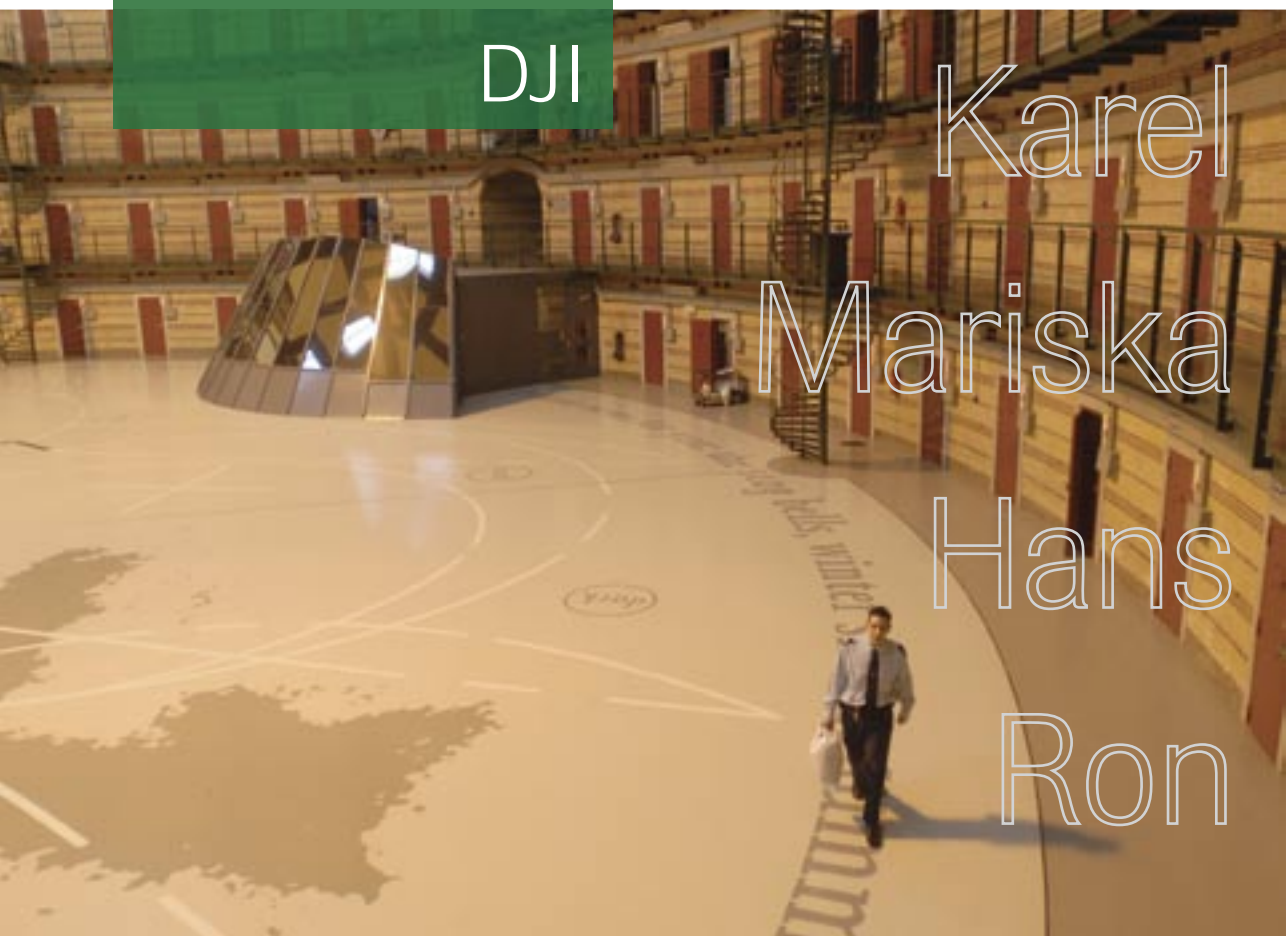
DJI

Karel

Mariska

Hans

Ron

Voorwoord

'De Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) is een agentschap van het ministerie van Justitie. De dienst levert een bijdrage aan de veiligheid van de samenleving door de tenuitvoerlegging van opgelegde vrijheidsstraffen en vrijheidsbenemende maatregelen en door de aan onze zorg toevertrouwde personen de kans te bieden een maatschappelijk aanvaardbaar bestaan op te bouwen.'

Zo luidt de missie van DJI. Een hele mond vol. Maar wat betekenen deze woorden in de praktijk van alledag? Elke dag weer maken ruim 18.500 medewerkers de missie waar. Het grootste deel is executief personeel: penitentiair inrichtingswerkers, bewaarders, groepsleiders, sociotherapeuten en anderen die in ruim honderd huizen van bewaring, gevangnissen, jeugdinstellingen, forensisch psychiatrische centra en detentie- en uitzetcentra jaarlijks met ongeveer 80.000 ingeslotenen werken.

Dit boekje laat zien hoe het werkt bij DJI. In acht reportages worden medewerkers tijdens een willekeurige werkdag op de voet gevolgd. Het zijn portretten van acht verschillende functies én van de mensen die ze vervullen. Een compleet beeld geven de verhalen niet,

wel bieden ze een bijzonder kijkje binnen de muren. Een wereld op zich, die garant staat voor werk dat veel vraagt van medewerkers, maar ook boeiend, afwisselend en zinvol is.

Waarom vindt de bewaarder in een huis van bewaring het jammer dat hij niet per afgelegde meter wordt betaald? Tegen welke struikelblokken loopt de intern trajectbegeleider op in een justitiële jeugdinstelling? Wat is het belangrijkste dat de sociotherapeut een tbs-patiënt in een forensisch psychiatrisch centrum probeert mee te geven? En waarom drinkt de transportgeleider niet veel tijdens een rit van de gevangenis naar de rechtbank? De antwoorden op deze vragen en nog veel meer wetenswaardigheden vindt u in dit boekje.

Meelopen met...

Acht medewerkers, acht verhalen

- 4 Dienst Justitiële Inrichtingen
in vogelvlucht
- 6 Penitentiair Inrichtingswerker
- 10 Bewaarder
- 14 Sociotherapeut
- 18 Individueel trajectbegeleider
- 22 Intern trajectbegeleider
- 26 Groepsleider
- 30 Transportgeleider
- 34 Complexbeveiliging

Jolanda

Donny

Hester

Piet

Karel

Mariska

Hans

Ron

Dienst Justitiële Inrichtingen in vogelvlucht

De uitvoering van vrijheidsbenemende straffen en maatregelen is voorbehouden aan de overheid. In Nederland verricht de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI), een agentschap van het ministerie van Justitie, deze taak.

Organisatie

Met meer dan honderd vestigingen in het land en rond de 18.500 medewerkers behoort DJI tot de grootste organisaties van Nederland. Jaarlijks biedt DJI voor korte of langere tijd huisvesting aan globaal 80.000 ingeslotenen. De status van agentschap geeft de organisatie een zekere mate van zelfstandigheid bij de uitvoering van het beleid. Het hoofdkantoor DJI in Den Haag stuurt de organisatie aan.

Veiligheid

De Dienst Justitiële Inrichtingen levert een bijdrage aan de veiligheid van de samenleving door de tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen en vrijheidsbenemende maatregelen en door de aan onze zorg toevertrouwde personen de kans te bieden een maatschappelijk aanvaardbaar bestaan op te bouwen. De dienst werkt nauw samen met ketenpartners als de politie, het Openbaar Ministerie en de reclassering. Maar ook met bijvoorbeeld de Raad voor de Kinderbescherming, de Geestelijke Gezondheidszorg, gezinsvoogdij-instellingen en diverse vrijwilligersorganisaties.

Opsluiten en terugkeer in de maatschappij

De belangrijkste taak van DJI is de insluiting van mensen om hun straf en/of maatregel te ondergaan. De insluiting heeft een tweeledig doel. In de eerste plaats is er sprake van vergelding: misdaad wordt bestraft. Tegelijkertijd wordt de maatschappij beschermd. Zolang de veroordeelde is ingesloten, kan deze immers geen nieuwe misdrijven plegen. Beveiliging, in het bijzonder het voorkomen van ontvluchtingen, heeft dan ook een hoge prioriteit.

Behalve vergelding, dienen straffen en maatregelen er ook voor dat de betrokkenen wanneer ze weer vrij zijn niet direct weer de fout ingaan. Afschrikking is daarvoor niet voldoende. Als de oorzaken of omstandigheden waardoor iemand op het verkeerde pad is geraakt niet worden aangepakt, is een terugval in de criminaliteit vaak de gemakkelijkste weg.

Justitiële inrichtingen

De tenuitvoerlegging van vrijheidsstraffen en vrijheidsbenemende maatregelen vindt plaats in drie sectoren en binnen een speciale directie, de Tijdelijke Directie Bijzondere Voorzieningen (TDBV). Binnen de sectoren en de TDBV zijn verschillende soorten justitiële inrichtingen te onderscheiden:

sector Gevangeniswezen:

huizen van bewaring en gevangenissen

sector Justitiële Jeugdinstellingen:

opvang- en behandelinstellingen

sector TBS:

Forensisch Psychiatrische Centra (FPC)

(voorheen tbs-klinieken genoemd)

TDBV:

detentie- en uitzetcentra

Medio 2006 beschikte DJI over meer dan honderd inrichtingen met totaal ruim 22.000 plaatsen verspreid over heel Nederland. Het merendeel van de inrichtingen zijn rijksinrichtingen: 20 clusters van penitentiaire inrichtingen (gevangenissen en huizen van bewaring), op ruim zestig verschillende locaties, zes justitiële jeugdinstellingen, drie FPC's en één observatiekliniek.

Daarnaast subsidieert DJI de opvang en behandeling van jeugdigen in acht particuliere justitiële jeugdinstellingen. Ook worden plaatsen ingekocht in twee niet-justitiële jeugdinstellingen. De sector TBS laat behalve in de rijks-FPC's ook patiënten behandelen in vijf particuliere justitiële FPC's en vier niet-justitiële forensisch psychiatrische klinieken.

TDBV is naast het beheer van de detentie- en uitzetcentra ook verantwoordelijk voor het beheer van het gehele cellencomplex op Schiphol-Oost (inclusief de cellen voor de Koninklijke Marechaussee en het passantenverblijf voor aan de grens geweigerde personen).

Landelijke Diensten

Zowel het hoofdkantoor als de inrichtingen kunnen gebruik maken van een aantal Landelijke Diensten.

- De Dienst Vervoer en Ondersteuning (DV&O): onder andere voor het transport van personen en goederen tussen de verschillende inrichtingen en van en naar instanties als de rechtbank. Wordt een justitiële overgeplaatst van de ene naar de andere inrichting van DJI, dan zorgt DV&O ook voor het vervoer van de persoonlijke spullen. De dienst vervoert daarnaast goederen als bibliotheekboeken, wasgoed et cetera. DV&O heeft ruim 1.100 medewerkers in dienst en krijgt dagelijks zo'n duizend vervoersaanvragen binnen.
- Het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP): kennisinstituut voor forensische psychiatrie en psychologie (het instituut onderzoekt onder andere het geestesvermogen van verdachten en mensen die ter beschikking zijn gesteld).
- Het Opleidingsinstituut DJI: verzorgt opleidingen en cursussen voor medewerkers van DJI.
- ICT-Services: beheert het landelijk computernetwerk en adviseert over automatiseringsvraagstukken.
- Vijf Shared Service Centers: ondersteunen het management op inrichtingsniveau en zijn de ondersteunende stafdiensten op het gebied van personeel, inkoop, financiën en informatisering en automatisering.

Penitentiair inrichtingswerker

Jolanda

Jolanda is penitentiair inrichtingswerker (PIW'er) bij de vrouwen in het huis van bewaring in Breda. Ze is zwanger, net als vijf gedetineerde vrouwen. "Ik bied vooral een luisterend oor."

11.15 uur De dag sombert een beetje. Uit de loodgrijze wolken boven Breda valt een miezerige regen. Maar op de afdeling van Jolanda heerst volop bedrijvigheid. PIW'ers delen de warme maaltijd uit, vrouwen lopen af en aan. In de hoge gang galmt het, er klinken zoemers en bellen, sleutelbossen rinkelen. Jolanda stapt de teamkamer binnen. Even rust. Ze is al om half acht begonnen en kijkt verlangend naar de klok aan de muur. Met licht Zeeuwse tongval: "Om half twaalf gaan we de arbeid ophalen. Nog net tijd voor een kopje thee." Jolanda is ruim zes maanden zwanger. Een mooi buikje wipt over de rand van haar zwarte broek. "Die komt uit mijn eigen kast, hoor", zegt ze. "De dienstpantalon pas ik al lang niet meer." Op de afdeling zijn ook vijf gedetineerde vrouwen in verwachting. "Ze zijn ook heel betrokken bij mij. Laatst hadden we het over namen, kwam er eentje met een boekje met Bijbelse namen aanzetten."

Jolanda werkte eerder in de verslaafdenopvang. In 2001 rolde ze min of meer bij toeval in het penitentiair inrichtingswerk. Ze vindt het bij de vrouwen leuker dan bij de mannen. "Vrouwen laten meer van zichzelf zien, komen ook met hun

problemen naar me toe. Bijna allemaal hebben ze kinderen. Ze hebben vaak grote zorgen. Dan bied ik vooral een luisterend oor." Medelijden heeft Jolanda eigenlijk nooit. "Begrip wel, dat zeker. Hier zitten veel vrouwen die drugs hebben gesmokkeld. Het is makkelijk om te roepen hoe dom dat was, maar wat als je kind ernstig ziek is of als je in grote armoede leeft?"

In het Bredase huis van bewaring verblijven een kleine 150 vrouwen, in afwachting van hun straf. Op de afdeling van Jolanda zijn 38 vrouwen die een cel delen. In de twee woonhuizen verblijven zes en negen vrouwen. Populaire plekken, te verdienen met goed gedrag. De aantrekkingskracht zit 'm vooral hierin: de bewoonsters mogen 24 uur dag per dag bellen in plaats van dagelijks tien minuten op vaste tijden. "Vanwege het tijdsverschil is dat vooral voor buitenlandse vrouwen een enorme pre", licht Jolanda toe. "Zij kunnen naar huis bellen als hun kinderen uit school komen."

11.25 uur Het loopt tegen lunchtijd. Jolanda spoedt zich naar de arbeid om de vrouwen op te halen. Afdelingspoes Dennis vraagt op de gang

Jolanda

Een vrouw vraagt nog snel op fluistertoon of ze met iemand anders op cel mag. “Daar kom ik na de pauze bij je op terug, oké?” Jolanda vertelt dat ze in principe nooit ingaat op het verzoek tot celruil. “Anders blijven we aan de gang. Maar de vrouwen proberen het toch steeds weer.”

In het woonhuis telt Jolanda hardop de hoofden. “Ik mis er eentje. Jongens, is Leslie al binnen?” Bovenaan de trap verschijnt een meisje. Ze heeft een vlekkelig gezicht van het huilen. “Gaat het wel goed met je?”, roept Jolanda naar boven. Leslie zwaait en snottert luidruchtig in een zakdoek. In de keuken vertelt een oudere vrouw waarom Leslie

‘Vrouwen laten meer van zichzelf zien’

heftig miauwend om aandacht. Op de inpakafdeling klinkt uit alle hoeken luid gesis als Jolanda binnenkomt. De vrouwen hebben hun jassen al aan, sigaretten en aanstekers in de aanslag. Een etage hoger in het naaiatelier snorren de machines nog volop. Het geurt naar lijm. Er worden vandaag kapmantels gemaakt. Een meisje trekt Jolanda aan haar arm. “Hé Jolan, kijk eens naar mijn proeflapje. Zie je, de lijnen helemaal recht gestikt.”

Onder luid gezang sloft de groep naar het andere gebouw. Binnen sluit Jolanda de vrouwen in, wenst ze smakelijk eten voordat de celdeuren dichtvallen.

van slag is. “Ze is naar de voorlichting geweest, er is weer een schoolklas binnen. Die kinderen vragen altijd waarvoor we hier zitten en zo. Dan ga je toch weer lopen nadenken, hè?”

Jolanda knikt. “Ik praat straks nog wel even met haar.”

12.30 uur Op de afdeling zijn twee prille moeders. Zij mogen hun kinderen bij zich houden tot ze een half jaar zijn. Dan worden de kleintjes ‘uitgevoerd’, zoals dat in jargon heet: ondergebracht bij familie of een pleeggezin. Jolanda gaat regelmatig een praatje maken. “Eerst maar even langs Karina.”

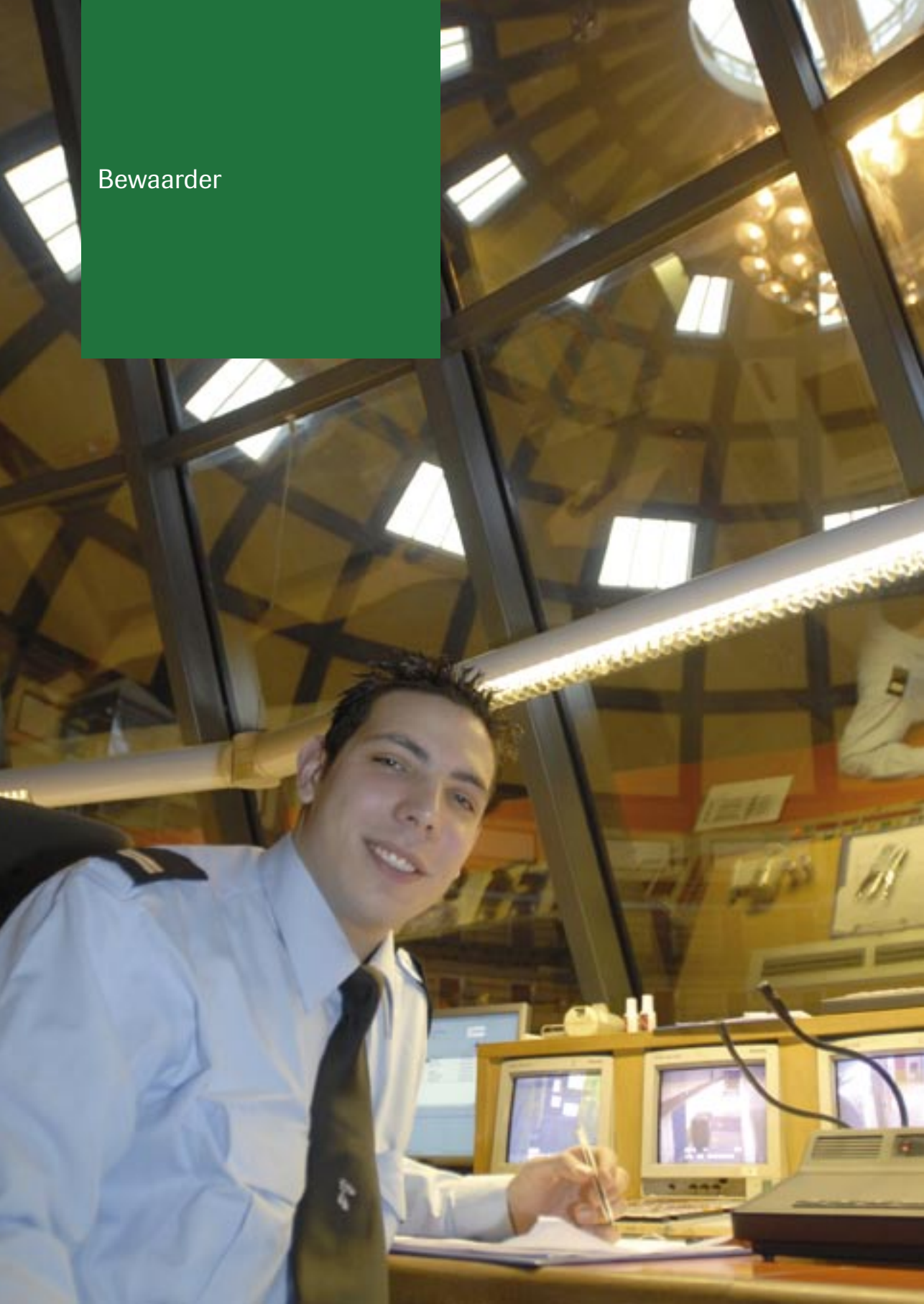
12.45 uur Rustig lunchen zit er niet in voor Jolanda. Ze wordt om de haverklap opgepiept. Een vrouw klaagt over misselijkheid. Jolanda sust haar door het luikje in de celdeur. “Ik weet dat je niet lekker bent. We hebben de dokter al gebeld. Nog even volhouden.”

Karina is 25 en heeft een maand geleden haar vijfde kind ter wereld gebracht. “Ze heeft vannacht in haar eigen bed geslapen”, vertelt Karina trots. Jolanda streelt de mollige beentjes van de baby. “Knap, zeg. Wat een schatje ben je toch.” Karina neemt aandachtig de buik van Jolanda op. “Jij hoeft niet meer zo lang, hè? Ben je al uit de naam?”

In de cel tegenover knuffelt een jonge Poolse haar baby. Jolanda’s vragen beantwoordt ze met een glimlach. Aan de muur hangt een klein portretje van de vorige paus.

13.00 uur Een keiharde zoemer gaat. Jolanda sluit alle vrouwen uit. Wie ’s middags werkt wordt door een collega naar de arbeid gebracht. Daar komt Leslie aangerend. “Hé meid, gaat het weer een beetje?”, vraagt Jolanda. “Was het je eerste voorlichting?” Leslie schudt haar hoofd. “Het kwam door die kinderen. Ik moest heel erg aan mijn broertjes en zusjes denken.”

Bewaarder

Donny

Donny begon bijna vier jaar geleden bij de penitentiaire inrichting in Arnhem als de benjamin onder de bewaarders. “Gedetineerden die ik aansprak op hun gedrag hadden mijn vader kunnen zijn. Dat was best moeilijk in het begin.”

10.10 uur “Wat een toestand gisteren”, zegt Donny tegen een collega die op de centraalpost achter een rij beeldschermen zit.

“Man, je had het moeten zien”, antwoordt de collega. “Die man zat op een gegeven moment op de wc en stak zó zijn handen in de pot. Maar ze hebben hem toch rustig gekregen.” Donny schudt zijn hoofd. In de koepelgevangenis heerst deze morgen een bijna weldadige rust. Dat was gisteren wel even anders. Niet dat hij erbij was – hij had vrij – maar toen Donny zich vanochtend in dienst meldde kreeg hij de verhalen over de gedetineerde die gisteren de boel op stelten zette in geuren en kleuren te horen.

Donny en collega Marcel zijn ingeroosterd voor visitatie. Hun dienst staat in het teken van het bezoek. Het is maandag, dan is het meestal behoorlijk druk tijdens de vier over de dag verspreide bezoeken. Familie, vrienden en bekenden van gedetineerden die naar de inrichting komen, worden bij binnenkomst eerst gefouilleerd. Voor de gedetineerden is deze procedure vaste prik na het afscheid nemen. Ook de invoer – de spullen

die het bezoek meeneemt voor gedetineerden – wordt altijd gecontroleerd, legt Donny uit. Er komt vooral kleding mee. Veel meer mag trouwens ook niet. “Gekopieerde cd’s zijn verboden, net als tabak, voedingswaren en artikelen van waarde”, somt Donny op. “Maar er zijn er genoeg die het wel proberen, hoor. We vinden bijna dagelijks wel wat.”

10.30 uur “Bewa Donny”, kraakt de portofoon. Of Donny even een gedetineerde wil ophalen die net zijn advocaat heeft gesproken. Op naar de spreekkamers. Deur open, deur dicht. Klik. Klik. Volgende gang. Dan weer een reeks deuren. Donny: “We leggen op zo’n dag wel een flinke afstand af.”

Marcel: “Jammer toch dat we niet per meter betaald krijgen.”

Dan staan we in de gang die naar de spreekkamers en bezoekszaal leidt. Penitentiair inrichtingswerker Tamara, die in de bezoekszaal toezicht houdt, steekt haar hoofd om de deur. Willen Donny en Marcel even héél snel met een gedetineerde meelopen? “Zijn bezoek is er al maar die jongen heeft

Donny

nierstenen, hij moet echt enorm nodig plassen.” Donny en Marcel kijken elkaar aan. De blaas eerst, besluiten ze.

10.40 uur Bij de spreekkamers staat de andere gedetineerde geduldig te wachten. “Hé, hoe was je gesprek?”, vraagt Donny als ze samen richting de visitatieruimte lopen. “Ziet het er goed voor je uit?” De jongen haalt zijn schouders op. “Volgens mijn advocaat kan het alle kanten op. Het ligt ook aan mijn instelling, zei hij. De vorige keer heb ik het een beetje op de klippen laten lopen in de rechtszaal, zie je.”

In de visitatieruimte ruikt het vaag naar oud zweet en luchtverfrisser. De gedetineerde trekt zijn trui en schoenen uit. Marcel laat zijn handen over het lichaam van de tengere jongen gaan. “Mag ik zo nog luchten?”, vraagt de jongen terwijl hij zijn veters strikt. “Of gaan jullie daar niet over?”

‘Jammer dat we
niet per meter
betaald krijgen’

11.00 uur Donny en Marcel gaan even langs bij het bad, de afdeling waar nieuwe gedetineerden binnenkomen. “Druk?”, vraagt Donny aan de medewerker die met grote plastic zakken loopt te sjouwen. “Behoorlijk”, puft hij. “Gisteren kwam iemand met drie volle vuilniszakken aanzetten.” “Soms zitten er scherpe voorwerpen is. Daarom gebruiken we dus altijd handschoenen”, vertelt Donny even later. Marcel: “En wat dacht je van de hygiëne? Weet je nog, Donny, die zwerver die een paar maanden in het park had gelegen? We maakten de tassen open en de beestjes sprongen ons tegemoet.”

11.25 uur Het bezoek zit er bijna op. Donny en Marcel gaan vast richting de bezoekszaal. Het is er druk maar de speelhoek is leeg. Geen kinderen vanochtend. De gedetineerden zitten allemaal aan de ene kant van de tafel, hun bezoek er tegenover. Dat is vanwege het overzicht, legt Donny uit. “Vroeger zaten ze naast elkaar. Of bij elkaar op schoot. Zie dan maar eens in de gaten te houden wat er precies van hand tot hand of mond tot mond gaat.”

“Einde bezoek.” De stem van Tamara galmt door de ruimte. Met zichtbare tegenzin komt het bezoek overeind. Mannen en vrouwen zoenen en omhelzen elkaar, mannen geven elkaar een hand of een klap

op de schouder. Als Tamara nog wat harder heeft geroepen sloft iedereen naar de deur. Even zwaaien nog door het glas.

In het gangetje achter de bezoekszaal verzamelen de gedetineerden zich om in de visitatieruimte te worden gefouilleerd. Marcel roept ze een voor een naar binnen. ‘Next one’ klinkt het wel tien keer.

12.05 uur Lunchtijd. Donny en Marcel brengen nog snel twee plastic tasjes met spullen naar gedetineerden. De koepel geurt naar soep. Iedereen zit al achter de deur om te eten. In de kantine werkt Donny snel twee broodjes naar binnen. Nu hij zo tussen zijn collega’s zit valt op hoe jong Donny eigenlijk is. “Pas sinds kort ben ik niet meer de jongste”, zegt hij. “In het begin vond ik het moeilijk, hoor. Sprak ik een gedetineerde aan op zijn gedrag, dan kreeg ik vaak als antwoord ‘joh, ik had je vader kunnen zijn’. Voor mijn gevoel straalde ik ook geen gezag uit. Ik ben op dit gebied zeker gegroeid. Sta een stuk steviger in mijn schoenen. Ik ga moeilijke situaties juist niet uit de weg.”

Sociotherapeut

Hester

Hester is sociotherapeut in de Oostvaarderskliniek in Utrecht. Ze is mentor van tbs-patiënt Kees. “Ik heb letterlijk voortdurend een voorbeeldfunctie.”

09.00 uur De regen klettert tegen de ramen van het kantoortje waar Hester een stapel administratie afhandelt. Niet haar favoriete bezigheid. Veel liever is de sociotherapeut in de weer met de patiënten op Gansoord Zuid. Tien mannen telt deze afdeling, de jongste nog geen dertig, de oudste in de veertig. Hester en haar collega's hebben hen net na zevenen gewekt. Terwijl de heren ontbeten heeft de sociotherapeut rapportages gelezen en met haar collega's van de vroege dienst de taken verdeeld. Met gezamenlijk koffiedrinken is de groep op gang gekomen. En nu is het rustig in de centrale ruimte waarop de kamers uitkomen. Alle deuren staan open. Radio drie klinkt uit een onzichtbare speaker, ergens fluit een vogel in een kooitje. Veel patiënten zijn aan het werk. Aan de schoonmaak in de kliniek, of bij de houtbewerking. Sommigen werken buiten de muren. Zo zet een biologisch-dynamische kwekerij in de buurt de patiënten aan het werk in de groentebedden. Ook bij De Arm, een stichting die afgedankte welvaartsgoederen opknaapt en weer verkoopt, zijn ze welkom.

09.55 uur Hester is ingeroosterd om patiënten te begeleiden bij de wandeling, zoals luchten hier

heet. Ze zet de kraag van haar jack omhoog. “Wat een hondenweer.” Op de luchtplaats vertelt ze over de afdeling, waar zoveel mogelijk in groepsverband gebeurt. Ook de therapie, hoe moeilijk dat soms ook is voor patiënten. “Zeker in het begin. Voor sommigen is het al een stap om bij de dagafsluiting te vertellen wat ze die dag hebben gedaan.” Hester en haar collega's leren patiënten omgaan met hun beperkingen. Dat gebeurt met heel kleine stapjes. “Onrealistische doelen stellen heeft geen enkele zin. De meeste patiënten lopen in een joggingbroek en op slippers. Een broek of schoenen kopen in de goede maat is voor hen vaak al een te moeilijke opgave.”

10.25 uur Zo iemand is ook Kees. Hester is zijn mentor sinds hij anderhalf jaar geleden op Gansoord Zuid binnenkwam. Dertig jaar, spierbundels, een olijk koppie, brutale ogen en een paardenstaart. “Heel erg tbs, die paardenstaart”, lacht Hester als we hem op de afdeling zien aankomen. Hij schiet Hester voorbij, richting de gang. “Hé, wat ga je doen?”, vraagt ze. Kees trekt een grijns. “Ik dacht eh...ik ga even bij Kitty langs. Kan ik meteen even...” De rest is niet te

Hester

verstaan, omdat de deur achter Kees is dichtgevallen. “Hij verzint het ter plekke”, moppert Hester. Met Kees is het flink misgegaan. “In de aanleg al”, vertelt de therapeute. “Hij komt uit Zuid-Amerika, is daar verslaafd geboren en aan zijn lot overgelaten. Een Nederlands stel heeft hem geadopteerd. De ellende is, die eerste maanden schade zijn blijvend. Plat gezegd: je kunt er zo veel warmte en liefde in stoppen als je wilt, bekliven doet het niet of nauwelijks. Hij is mede daardoor erg ontspoord.” Toch zijn ze, vertelt Hester trots, er door heel veel gesprekken in geslaagd om een vertrouwensband met hem te kweken. “Hij heeft veel moeite met impulsbeheersing, sloeg er meteen op los. We hebben hem aan de medicatie gekregen. En we

leren hem alternatieven te zoeken. Wat doe je als je boos wordt? Pak je iemand bij zijn keel of loop je weg?” Dat laatste lukt Kees steeds vaker. Ook op andere vlakken boekt hij vooruitgang. Hester ziet haar pupil binnen twee jaar wel in een begeleidwonenproject. “We bootsen hier zo veel mogelijk het leven buiten na. Maar het blijft een tbs-kliniek met muren er omheen. Voor hem zou het vertrek een enorme stap vooruit betekenen. Hij zal wel met alles hulp nodig hebben. Geeft niet, als hij er maar om vraágt.”

10.30 uur Bij een kop koffie vertelt Hester over zichzelf. Daar heeft ze altijd lol in. Ieders mond valt namelijk open als ze droogjes verkondigt dat ze tien jaar lang een rijsschool dreef. Eigen baas, leuk werk, daar niet van. Maar op den duur begon

‘Onrealistische doelen stellen heeft geen enkele zin’

er toch wat te knagen: was dit haar bijdrage aan de maatschappij? Een forensisch psychiatrisch centrum is geen makkelijk terrein, maar spijt heeft Hester nog geen moment gehad. “Het mooie vind ik dat ik zelf het behandelinstrument ben. Dat beperkt zich niet tot gepaste tijden, tot de mentorgesprekken of het begeleiden van verlof of activiteiten. Ik heb letterlijk voortdurend een voorbeeldfunctie. Door voor te leven wat mijn normen en waarden zijn laat ik zien wat sociaal gewenst gedrag is.”

10.40 uur Om de grote vergadertafel zijn sociotherapeuten Wouter en Edwin en afdelingspsycholoog Rein aangeschoven voor het verlofoverleg. Terwijl de koffie pruttelt in het belendende keukentje buigt Hester – leesbriljetje voorop de neus – zich over de map met ingevulde verlofaanvragen. Rein is soms streng: “Eventueel nog een potje dart gooien, staat hier. Daar krijg ik jeuk van. Wat bedoelt hij met eventueel? Hij doet het of niet. En naar McDonalds voor ontspanning? Daar kan hij meer uit halen.”

Hester is het met hem eens. “Leren oriënteren hoort er ook bij. Hij weet niet waar het is of hoe hij er komt. En hij heeft geen idee wat een Big Mac kost.” “Als je hem dat allemaal duidelijk maakt, vind ik het goed. McDonalds is wel eenmalig”, besluit Rein.

Er wordt veel gelachen aan tafel. Humor en relativiseringsvermogen zijn belangrijk, meent Hester. Want ze heeft geen lichte baan. Het gaat traag, van grote stappen maken in de behandeling is geen sprake. Toch gelooft Hester niet dat ze snel zal opbranden. De sociotherapeut is gezegend met een zonnige kijk op het leven. Als iemand een terugslag heeft dan zit ze niet bij de pakken neer. “Ik denk dan: blijkbaar zijn we niet de juiste weg ingeslagen. En dan proberen we wat anders.”

Individueel trajectbegeleider

Piet is individueel trajectbegeleider bij Forensisch Psychiatrisch Centrum de Rooyse Wissel in Venray. Hij begeleidt tbs-patiënten in en buiten de kliniek bij opleiding, stage en werk. “Misschien kun je tijdens het koffiedrinken oefenen in contact maken met je collega’s?”

10.00 uur “Heb je zo even?”, vraagt Piet aan tbs-patiënt André als deze langs loopt op Het Plein, de centrale ontmoetingsruimte in de kliniek. Piet staat in de rij voor koffie. “Ik wil even van je horen hoe het op stage gaat. Dadelijk, op jouw kamer?” André, een dertiger met een vlassig snorretje, houdt een vers gedraaid shagje omhoog. “Mag ik eerst even roken?”

Na een paar jaar intensieve behandeling en een grafische opleiding binnen de muren van de kliniek doet André sinds kort buiten werkervaring op. Piet vond een stageplek voor hem bij een kleine drukkerij in de buurt. Voorlopig voor een dag per week, maar Piet denkt dat er meer in zit: “Van de drukker hoor ik goede berichten. Als hij ‘s ochtends vroeg aankomt, staat André al bij de voordeur te wachten.”

Net als zijn zes collega’s bij de Rooyse Wissel zoekt en regelt Piet dagactiviteiten, stageplekken en opleidingen voor tbs-patiënten. Binnen de kliniek, maar voor tbs-patiënten die eraan toe zijn ook erbuiten. Zo kunnen ze onder begeleiding stap voor stap weer gaan meedraaien in de maatschappij. Voor de ene tbs-patiënt betekent dat een baan bij een drukkerij, voor de ander ligt de nadruk op

het trainen van sociale vaardigheden. Piet heeft twee behandelafdelingen onder zijn hoede. Op Isis 2 verblijven de kwetsbaarste patiënten, die niet altijd even goed belastbaar zijn. Het gebruik van medicijnen beperkt ze soms nog verder in hun mogelijkheden. “Op goede dagen”, zegt Piet, “kan ik ze bewegen tot wat knutselen of een kaartje leggen.” Tbs-patiënten zoals André zijn mijlen verder, de goede kant op welteverstaan. Hij woont op Pharos, de resocialisatieafdeling die ook letterlijk het meest aan de buitenkant van de kliniek ligt. “Isis 2 en Pharos zijn de twee uitersten hier”, legt Piet uit. “Dat maakt mijn werk zo enorm boeiend. Elke patiënt heeft een andere benadering nodig. Ik kijk niet zozeer naar beperkingen, wel naar wat iemand wél kan. Daarbij geldt voor iedereen: kleine doelen stellen, tastbare stapjes zetten op weg naar resocialisatie.”

10.17 uur Op zijn kamer vertelt André hoe lekker het loopt bij de drukker.

“Maar ik vind het ook zwaar, hoor. Het is best een omschakeling, de hele dag bezig zijn.” Piet is enthousiast. “Wat denk je, zou je er op termijn een dag stage bij willen?”

Piet

“Willen wel, maar is het haalbaar?”, aarzelt André. “Ik ga ook nog drie dagen per week voor behandeling naar de verslavingskliniek.”
 “Houden we het voorlopig hierbij, goed?”, besluit Piet.

11.00 uur Thijs bestiert de klussenafdeling. Hier lopen tbs-patiënten intern stage; ze poetsen en schilderen onder zijn leiding het gebouw. Thijs hanteert bewust spelregels zoals ze buiten gelden. Dus begint de werkdag om kwart over acht.
 “Wie te laat is, heeft een probleem. Net als in de maatschappij.” Gisteren nog heeft Thijs Peter streng toegesproken, vertelt hij Piet tussen de blikken verf en kwasten in de schilderswerkplaats. “Peter wil liever niet op donderdag schilderen want dan werkt hij met Klaas en dat loopt niet echt soepel. Ik zeg tegen hem: liever niet? Buiten heb je de collega’s ook niet voor het uitkiezen, hoor.”

12.30 uur Piet verorbert acht boterhammen en verdwijnt daarna richting het afdelingsoverleg. Op alle afdelingen hebben de patiënten huiskameroverleg. Het is opeens oorverdovend stil in de kliniek.

15.40 uur Voor tbs-patiënt Carlo, die verblijft op Pharos, heeft Piet een tijdje geleden een werkplek gevonden bij de werkplaats van de Stichting Maatschappelijke Opvang in Helmond. Twee keer per week pakt Carlo zelfstandig de bus. De reis duurt al met al een uur. In de werkplaats schuurt hij keramiek waarna het in de oven gaat. Piet zoekt hem op. In het kantoorje van begeleidster Nanette nemen ze met z’n drieën de afgelopen maand door. Carlo antwoordt afgemeten op Piets vragen.

“Hoe vind je het hier?”

“Ik doe mijn werk.”

“Hoe vind je de pauzes?”

“Het is een kwartier. Twee sigaretten.”

SMO-begeleidster Nanette strooit met complimenten.

“Petje af voor hoe je de eerste maand bent doorgekomen. Zoveel nieuwe indrukken en ervaringen. En dan nog de reis erbij.”

Langzaam ontdooit Carlo een beetje. “De bus vind ik nog best moeilijk. Al die mensen bij elkaar, dat ben ik niet meer gewend.”

Piet heeft het vandaag al een paar keer gezegd: van binnen naar buiten is een verschrikkelijk grote stap. Dat ervaart ook Carlo. De afgelopen twaalf jaar heeft hij alleen hulpverleners om zich heen gehad. Het wordt tijd, stelt Piet, dat Carlo oefent in contact met ‘gewone’ mensen. Dat kan heel goed in de werkplaats. “In de pauzes bijvoorbeeld, bij het koffiedrinken?”, oppert Piet.

‘Praat je weleens met een ander?’

Carlo trekt een moeilijk gezicht. Hij gáát niet bij de anderen zitten. “Ik zoek een stabiele vrouw. Die heb je hier niet.”

“Maar praat je weleens met anderen?”, probeert Piet opnieuw.

“Eentje zwaait naar me. Dan zwaai ik terug. Ik oefen dus genoeg.”

een shagje op de gang. De werkdag zit er op. In de gangen is het uitgestorven. Piet biedt Carlo een lift aan, terug naar de Rooyse Wissel. “Je bent doodmoe, hè?”

16.40 uur Als Nanette en Piet hun agenda's trekken voor een vervolgspraak rookt Carlo snel

Intern trajectbegeleider

Karel is intern trajectbegeleider in de Bredase jeugdinstelling Den Hey-Acker. Hij begeleidt pupillen bij het opbouwen van een zelfstandig bestaan. De geboren Bredanaar was zelf bepaald geen makkelijke jongen. “Ze dreigden wel eens met Den Hey-Acker.”

11.25 uur “Moet je jas niet dicht?”, vraagt Karel aan Yasmina. De zestienjarige loopt hoestend over de parkeerplaats. “Kan toch niet”, antwoordt ze. “Mijn vest is te dik. En zeg me niet dat je auto helemaal achteraan staat, Karel. Ik ben ziek, weet je.”

Net buiten Breda staat Den Hey-Acker. Ooit een tuchtschool voor jongens, nu een jeugdinstelling voor bijna tweehonderd jongens en meisjes met een strafmaatregel of – zoals Yasmina – een ondertoezichtstelling. Yasmina is een van de zestien kinderen die Karel begeleidt bij de overgang ‘van binnen naar buiten’. “Een vrijbuitertje”, omschrijft Karel het meisje. “Zeg ‘je moet’ tegen haar en ze schiet direct in de weerstand. Daardoor is ze moeilijk te hanteren.” Na een verblijf van een half jaar vertrekt Yasmina binnenkort uit het beperkt beveiligde deel van Den Hey-Acker. Ze staat bovenaan de wachtlijst voor kamertraining in Etten-Leur. Is ze er klaar voor? “Binnen kan ze in ieder geval niets meer leren”, meent Karel. “Ze moet buiten gaan oefenen.” Daarom neemt hij haar deze ochtend mee naar het gemeentehuis. Yasmina wil een Nederlands identiteitsbewijs regelen.

11.40 uur Terwijl de ITB’er zijn auto door Breda stuurt bestoekt hij Yasmina met vragen. Over dansles, school en de andere meiden in de groep. “Ik hoorde dat je gisteren al in Etten-Leur bent geweest voor een intakegesprek. Hoe was dat?” Yasmina babbelt enthousiast over haar nieuwe kamer maar ze klaagt ook over honger. “Heb je dan niet ontbeten?”, vraagt Karel. “Ik eet geen brood. Gaan we naar de McDonalds?”

Het is druk in het gemeentehuis. Als Yasmina eindelijk aan de beurt is, kijkt ze Karel hulpeloos aan. Zélf doen, gebaart hij. Yasmina hakkelt wat tegen de gemeentebeambte, verfrommelt intussen haar wachtnummer. “Je moet wel eerst vragen of het kan, een Nederlands identiteitsbewijs”, helpt Karel haar. De gemeentebeambte bekijkt de identiteitskaart en schudt langzaam haar hoofd. “Je moet achttien zijn. Of je ouders moeten toestemming geven. Ik pak wel even een folder voor je.” Yasmina hangt verveeld over de balie en haalt het wachtnummer door het pinapparaat. “Pas maar op”, plaagt Karel, “straks wordt er nog geld afgeschreven.”

Karel

‘Voor elke jongere moeten we opnieuw de weg vinden’

12.15 uur “Heb je nou begrepen hoe het zit met dat identiteitsbewijs?”, vraagt de ITB’er op de terugweg. Yasmína knikt afwezig. Ze heeft het druk met andere dingen. Op de hoek van een straat wijst ze: “Hier zo, kijk dan Karel, in deze straat zou ik eerst gaan wonen. Maar daar moest ik te lang wachten en het was ook nog een klein celletje.” “Een kleine kamer”, verbetert Karel. Even valt er een stilte. Dan ratelt ze er weer op los. “Bij mijn stage ben ik echt heel populair. Wist je dat, Karel?” “Je bent toch ook leuk?” “Zeker weten. *I’m the princess.*” “Ja, ja”, zegt Karel.

12.45 uur Op kantoor, tussen telefoontjes, mails en overleg met collega’s door, vertelt Karel dat hij zelf vroeger ‘bepaald geen makkelijke jongen’ was.

Grijnzend: “Ze dreigden weleens met Den Hey-Acker.” Op 15-jarige leeftijd ging hij van school. Zonder diploma. De schade haalde hij jaren later in. Nu begeleidt hij jongens en meisjes bij het opbouwen van een zelfstandig leven, met baan of opleiding, woonruimte, geld en een sociaal netwerk. Leuk en zinvol werk, maar makkelijk is anders. “Er is geen standaardrecept. Voor elke jongere moeten we opnieuw de weg vinden. We moeten opboksen tegen vooroordelen; werkgevers staan heus niet te popelen als we bellen voor een stageplek of een leerwerkplek. En ik zit eindeloos achter instanties aan. Resultaten boek je niet snel.” Ook de ouders maken het er niet altijd eenvoudiger op. Zo lukte het Karel na lang aandringen een stage voor een van zijn jongens te regelen bij een hoveniersbedrijf. “De jongen had er plezier in, zijn baas was tevreden. Stopt hij er plotseling mee. Zijn

moeder had gehoord welke vergoeding hij kreeg. Een hongerloon, vond ze. Dat moest hij niet pikken." Karel zucht even. "In mijn beroep moet je echt beschikken over doorzettingsvermogen. En geduld, heel veel geduld."

13.45 uur Karel rijdt weer naar de binnenstad. Hij heeft een afspraak met Rachida van twintig. Ze is met proefverlof en woont zelfstandig op kamers. Andere instanties hebben de begeleiding deels overgenomen, maar Karel volgt haar nog tot het eind van het jaar. En hoe: Rachida houdt hem flink bezig. Een paar keer per week zoekt hij haar thuis op. Hij houdt haar financiën bij – "Rachida kijkt niet naar prijzen, ze pakt wat ze ziet" – checkt of ze wel eet en slaapt en hoe het op school gaat. Zij belt hem elke dag, meestal een paar keer. "Dom is ze niet, maar wel vreselijk naïef en impulsief. Daardoor

loopt ze vaak in zeven sloten tegelijk." Over de tochtige galerij loopt hij naar haar kamer. De deur staat al open. De gordijnen zijn dicht. Rachida heeft een slapeloze nacht gehad, maar daarvan is weinig te merken. Ze ratelt aan één stuk door. "Wat betreft de boodschappen, heb je de...", begint Karel. Rachida duwt de bon al onder zijn neus. "Keurig hè?" "Aardbeien?" Karel schudt zijn hoofd. "Ze waren in de aanbieding, hoor." "Ach natuurlijk. Zo heb ik vorige week nog een auto gekocht..." Rachida schiet in de lach.

Groepsleider

Mariska

Mariska is groepsleider in jeugdinstelling De Doggershoek in Den Helder. ‘Stuiterkids’ noemt ze de jongens in haar behandelgroep. “Ze zien gewoon niet welk effect hun gedrag heeft.”

12.15 uur “Oh man, wat een lekker chickie!”

Peter staat op de uitkijk in het kantoor van de groepsleiding. De instellingsschool is net uit en vrouwelijk schoon trekt in kluitjes aan het raam voorbij. Hij tikt op het glas. “Hé schatje!” Peter is 19 en heel cool. Mooi merkoverhemd, dito sneakers en een jeans die bijna op zijn knieën hangt. Zo op het eerste gezicht is Peter heel goed te hebben. Een vrolijke, ontwapenende gozer met een vlotte babbel. Maar als hij boos is, kan je beter uit zijn buurt blijven. Vanmorgen is het met Peter weer flink uit de klauwen gelopen. “Wat hoor ik?”, vraagt Mariska als ze het kantoor komt binnenlopen. “Was je weggestuurd van school?” Peter trekt een brede grijns. “Ik was boos. Ik mocht mijn haar niet laten invlechten. Nu heeft de meester niet één maar twee föhns. *Pimp your class room*, zeg maar.” Trots steekt hij een wijsvinger in de lucht. “Maar ik ben wel teruggegaan om mijn excuses aan te bieden.”

De Noordzee is vanuit de uit staal, beton, glas en hout opgetrokken jeugdinstelling bijna te zien. Maar voor de jongens en meisjes die in de twaalf behandel- en opvanggroepen van De Doggershoek

wonen, moet het strand ver weg voelen. Ze zitten hier opgesloten. De rechter heeft hen voor hun eigen veiligheid onder toezicht gesteld of met een straf op zak hierheen gestuurd. ‘Stuiterkids’, noemt Mariska haar twaalf jongens op behandelgroep De Klipper. “Het zijn wiebelkonten die elkaar voortdurend proberen te overschreeuwen maar ook heel fysiek zijn ingesteld. Ze hebben een heel laag zelfbeeld, vaak door emotionele verwaarlozing. Er zijn ook jongens bij die jarenlang vooral klappen hebben gekregen.”

De grootste makke van deze jongens, aldus de groepsleider, is dat ze niet in staat zijn naar zichzelf te kijken. “Ze zien gewoon niet welk effect hun gedrag heeft. Dat ze anderen intimideren, om maar wat te noemen. En alles is altijd de schuld van de ander.” Daarin proberen Mariska en haar collega’s stap voor stap verandering te brengen. De jeugdinstelling werkt volgens het sociaal competentiemodel. Heel kort samengevat: ongewenst gedrag wordt beschouwd als onvermogen terwijl goed gedrag wordt beloond. Een volle puntenkaart levert bijvoorbeeld snoep of beltegoed op en in een later stadium verlof. “Die

Mariska

aanpak werkt”, zegt Mariska, “maar helaas niet voor iedereen. Sommigen zijn té verknipt. Voor hen is het te laat.”

De groepsleider laat de jongens zien wat hun gedrag teweeg brengt en hoe het ook anders kan. De vooruitgang heeft wel wat van een processie: het gaat langzaam en vaak met twee stappen vooruit en dan weer drie achteruit. “Maar elke stap, ook al is ie maar klein, geeft me een enorme kick.”

12.25 uur Iedereen schuift aan voor de lunch. Het is rustig aan tafel. De meeste jongens kauwen op hun boterham en doen er verder het zwijgen toe. “Zullen we voor vanavond de sportzaal regelen?”, oppert Mariska vrolijk en legt een plak kaas op haar boterham.

“Nee man, we zijn allemaal moe”, verzucht een jongen. Om zich daarna bij zijn buurman te

beklagen over het JOC in Amsterdam, de opvang waar ze beiden ooit hebben gezeten. “Net een strafkamp toch? Dubbel beleg op je brood en je kon naar je kamer”, moppert hij.

Mariska: “Aha. Dus je zit liever hier.”

“Tuurlijk. Hier heb je tv en meisjes.”

“Wie staat er genoteerd voor de afwas?”, vraagt Mariska.

12.40 uur Er is gedoe over shag. Om dat te kopen moet je zestien zijn, maar daaraan hebben een paar jongens maling gehad. Mariska wappert met een pakje Drum voor het gezicht van Alberto. “Heb jij dit besteld?”

“Voor een andere jongen, ja”, pruttelt Alberto. “Als afbetaling. Ik had z’n cd kapot gemaakt.”

Mariska schudt haar hoofd. “Dat had je dan via ons moeten regelen. Goed dat je zo eerlijk bent, maar je had even moeten nadenken.” Ali, met zijn dertien jaar de benjamin van de groep en een combi van stoer en knuffelbaar, trekt aan Mariska’s arm. “Mag ik naar mijn kamer?” De muur is er bezaaid met foto’s van zijn pop- en televisie-idolen. De mooiste meiden uit de inrichting hangen er ook. Nee, verkering heeft Ali niet. Schouderophalend: “Het zijn meisjes. Gewoon, meisjes.”

12.50 uur De jongens gaan allemaal naar hun kamer voor een uurtje rust. Tegen twee uur moeten ze weer naar school. Bij een kop koffie vertelt Mariska hoe ze vijf jaar geleden bij De Doggershoek terecht kwam. De groepsleidster was jarenlang kapster. “Leuk werk, hoor. Tot ik dacht: is dit het nu?”

‘Elke stap, ook al is ie maar klein, geeft me een enorme kick’

12.55 uur Alarm. Hommeles bij een van de meisjesgroepen. Drie groepsleiders voeren een meisje weg richting de afzondering. Ze is woedend, schopt tegen de schenen van de groepsleiders die haar vasthouden. “Laat me los. Rot op dan.” Op de afdeling moet het meisje eerst worden gefouilleerd. Mariska besluit te helpen, want het wil niet vlotten. Terwijl de andere groepsleiders op de gang staan te wachten, praat Mariska op het meisje in. “Als je gaat staan, gaat het vast een stukje beter.” Stilte.

Weer de stem van Mariska. “Ik doe nu je schoenen even uit.”

“Schoenen uit?” De stem van het meisje slaat over.

“Waarom moeten mijn schoenen uit dan?”

“Meis, je kunt hier een halfuur gaan zitten *waarommen*, maar ze moeten uit.”

Als het meisje eindelijk achter de deur zit, blazen de groepsleiders buiten even stoom af. Ook letterlijk: bijna allemaal steken ze meteen een sigaret op.

Transportgeleiter

Hans

Hans is transportgeleider bij de Dienst Vervoer & Ondersteuning (DV&O). Hij vervoert gedetineerden. “Ik ben wel eens op kraambezoek geweest met een gedetineerde die net vader was geworden. Hadden we een heel blijde gast aan boord.”

12.03 uur “Het lijkt hier wel oorlog.” Collega Robin, voor het eerst sinds lange tijd weer in Soesterberg, kijkt zijn ogen uit op het terrein van het detentiecentrum. De beveiliging is inderdaad indrukwekkend. Overal op het uitgestrekte terrein hoge hekken en veel, heel veel prikkeldraad. Het is even zoeken voordat Robin het gebouw heeft gevonden waar twee vrouwen wachten op vervoer naar de rechtbank in Almelo. Hans kijkt op zijn horloge. “We lopen ruim anderhalf uur achter op schema. Niks aan te doen.” Vanmorgen om zeven uur zijn de mannen met de vijfpersoons cellenbus uit Zoetermeer vertrokken. Het A4'tje met de planning laat een route zien die voert naar Den Haag, Sassenheim, Alphen aan den Rijn, Utrecht, en daarna via Soesterberg in één lange ruk door naar Almelo. De geplande tijden staan keurig genoteerd, maar de file waarin de bus is beland natuurlijk niet. Hans maakt zich er niet al te druk om. “Je went eraan. En veel meer dan bellen dat we later komen, kunnen we niet doen”, zegt hij. “Ach, dit is zo'n dag.” Zijn er dan ook gewone dagen? Hij grijnst. “Op gewone dagen zit het weer mee, kunnen we lekker doorrijden, zijn de gedetineerden klaar voor vertrek en is de rechtbank op tijd klaar. Die dagen zijn er. Heel af en toe.”

12.08 uur De mannen zijn bij het goede gebouw. Hans haalt de lijst tevoorschijn. Tegen de toezichthouders: “We komen twee dames halen. Eén voor de Vreemdelingenkamer en eentje voor de Kinderrechter.” Een toezichthouder haalt eerst mevrouw B. op. Achter de toezichthouder aan schuifelt ze de gang in, staart wat verlegen naar de grond. “Ik hoop dat je Frans spreekt”, zegt de toezichthouder tegen Hans. Die gebaart hoffelijk richting de buitendeur. “Bonjour madame, on y va?” De vrouw antwoordt met een glimlachje. Een meisje met heel kort, blond haar en een vlekkelig gezicht is passagier nummer twee. Ze vraagt of ze alleen achterin mag. “Dat kan niet. We krijgen nog drie heren mee.” Die zitten in een ander gebouw. Robin stuurt de bus snel die kant op. “Hoi”, zegt Hans opgewekt als de mannen instappen.

Zeven jaar alweer werkt de transportgeleider bij de DV&O. Het werk vindt hij afwisselend. Breder ook dan hij had gedacht. “De ene dag rijd ik met een volle bus van de bajes naar de rechtbank of terug, de volgende heb ik een extra beveiligd vervoer voor één man naar het Joegoslavië-tribunaal. Of ik ga mee op huisbezoek met een gedetineerde.” Die tripjes zijn met een personenwagen. Als Hans niet

Hans

rijdt, zit hij achterin naast de gedetineerde. Sommigen doen er kilometers lang het zwijgen toe, met anderen knoopt Hans een gesprekje aan. “Over koetjes en kalfjes, of over iemands zaak. Ik ben ook eens op kraamvisite geweest met een gedetineerde die net vader was geworden. Hadden we een heel blijde gast aan boord. Maar die jongen moest na een uur toch terug. En hij had nog wel wat jaartjes voor de boeg.”

12.14 uur De regen klettert tegen de ruiten als de bus de snelweg op draait richting het oosten van het land. De boordcomputer geeft aan dat we tegen tien over half twee bij de rechtbank zijn. Hans pakt de telefoonlijst en belt met Almelo. “Je voelde ‘m aankomen, hè? Wij gaan het niet helemaal redden.” Het is druk op de weg en veel harder dan 90 rijdt

Robin niet. “Boetes zijn voor eigen rekening, hoor”, grijnst hij.

Op de A1 passeert de bus een grote groep motorrijders op Harley Davidsons. “Zozo”, zegt Hans en hij fluit bewonderend. Als achterin gestommel klinkt, steekt hij zijn hoofd door het luik in de tussendeur. “Gaat het goed hier?” Terug voorin de bus: “Een tevreden klant. Ze dacht even dat we naar Arnhem gingen.”

Dagelijks rijden meer dan honderd cellenbussen voor vijf, zeven of meer personen vanuit de dertien garages van de DV&O kriskras door het land. Van een politiebureau naar een huis van bewaring bijvoorbeeld, of van een huis van bewaring naar een rechtbank of ziekenhuis. En terug natuurlijk. Of van het vliegveld naar het Internationaal Strafhof

‘We gaan het niet helemaal redden’

of het Joegoslavië-tribunaal in Den Haag. Dat het duo met vijf gedetineerden tegelijk naar Almelo kan, moet trouwens een heel sterk staaltje planning zijn. Bij de DV&O schrijft iedereen planning met een hoofdletter P. Halflege – of erger nog – lege cellenbussen laten rijden kost immers veel geld. Maar er is meer. De transportgeleiders gaan bijvoorbeeld altijd op pad met een tjokvolle tank: tanken met gedetineerden aan boord is verboden. Onderweg stoppen voor een boterhammetje zit er al evenmin in. Hans drinkt trouwens opvallend weinig. Een volle blaas heeft hij ook leren plannen.

13.35 uur Dik anderhalf uur te laat stuurt Robin de bus het terrein op. Hij meldt zich bij de intercom. Binnen neemt de parketpolitie de mannen en vrouwen over. Een paar minuten later zijn alle gedetineerden uit de bus, gefouilleerd en op cel gezet. Hans stelt voor snel even een bakkie te doen. "Ik loop vast." Terwijl Robin de lunchpakketten voor de gedetineerden uit de bus haalt, trekt Hans een sprintje richting het herentoilet. In de wachtruimte belt hij daarna met Assen. Maar de planning heeft geen toevoegingen meer; het koppel moet leeg terug naar de garage in Zoetermeer.

15.03 uur Hans rijdt. Bij Deventer komen we in tegengestelde richting de motorrijders van de heenweg tegen. "Verrek, die hebben een beste omweg gemaakt", zegt Robin. Hans lacht. "Zeker een toevoeging gehad."

Complexbeveiligiger

Ron

Complexbeveiligers van de Dienst Vervoer & Ondersteuning waaieren uit over het hele land. Ze werken bij ondermeer rechtbanken, penitentiaire inrichtingen of – zoals Ron– bij een arrestantencomplex van de politie. “Meneer, ik ga u even fouilleren.”

14.25 uur “Harm is aanspreekpunt voor de medicatie. En Peter heb ik op de vijfde gezet.” De dienstdoende brigadier kijkt vorsend rond. “Zijn jullie wel een beetje lief voor hem?” Gegrinnik aan de grote tafel. “Nog vragen? Oké, dat was ‘m.” In het personeelsverblijf zit de briefing van de middagploeg er vandaag snel op. Veel bijzonders heeft de brigadier ook niet te melden. Zoals wel vaker op zondag is het rustig in het arrestantencomplex van het politiebureau aan de Flierbosdreef in de Amsterdamse Bijlmermeer. Van de 70 cellen zijn er slechts 36 bezet. Grotendeels met bedaarde types bovendien. Neem het groepje krakers, vorige week opgepakt bij een ontruiming, dat verspreid zit over twee etages. “Buiten maken ze veel meer lawaai”, lacht Ron, doelend op de sympathisanten die al een week elke avond met potten en pannen voor het complex protesteren.

14.35 uur Aan de slag. De complexbeveiligers neemt met grote stappen de trap naar boven en meldt zich bij de *security desk* op de vierde verdieping. De controlekamer is uitgerust met een hele trits beeldschermen waarop de beveiligers het cellenblok en de getraliede liften nauwlettend in

de gaten kunnen houden. Collega Ludie trekt Ron aan zijn mouw. Of hij eerst even langs wil gaan bij cel 20. “Die Roemeense, je weet wel. Ze is nogal overstuur”, verduidelijkt Ludie.

“Tuurlijk”, zegt Ron en loopt de gang op. Hij weet wel waarom Ludie hem stuurt. De vrouw spreekt Spaans, hij ook. “Nou ja, vakantiespaans.” Hij trekt het luikje van cel 20 naar beneden. “Ola.”

Uit de cel stijgt gejammer op. Ron maakt de deur open. Op het bed zit een jonge vrouw. Ze peutert nerveus aan haar rode nagels. Waarom vertelt niemand haar wanneer ze weg mag, snikt ze. En kan ze bellen? Ron praat rustig op haar in. Hij gaat informeren, belooft hij. “Volver, ik kom terug.”

15.00 uur “Ik ga een bakkie maken voor de mensen”, kondigt Ron aan, na een blik op de klok. In de keuken vult hij twee grote kannen. Met Sjoerd, net als de meeste politiemedewerkers in het complex agent in opleiding, gaat hij de cellen langs. Ron reikt door het luik koffie en thee aan, Sjoerd noteert wie wil luchten. De man in cel 15 wil weten hoe lang hij nog moet blijven. “Dat gaan we even voor je bekijken”, antwoordt Ron.

Ron

‘Volver. Ik kom terug’

Een paar cellen verderop vraagt een meisje om schone kleren en wc-papier. Ze steekt twee handen door het luik. Ron stopt haar een bekertje toe met wat velletjes wc-papier en een zeepje. “Ik ga straks achter je kleren aan, oké?”

Hele rollen wc-papier worden niet meer uitgereikt, legt hij uit als het luik weer dicht is. “Dat scheelt nogal in de verstopte toiletten.”

De complexbeveiliging is vriendelijk tegen iedereen maar ook zakelijk. De verhalen van arrestanten hoort hij liever niet. Afstand houden is hem op de opleiding geleerd, vertelt hij op weg terug naar de keuken. “Mensen komen en gaan. Ze blijven maximaal tien dagen. Een concrete hulpvraag probeer ik altijd te beantwoorden, maar een hulpverlener ben ik niet.” Heel af en toe blijft iemand hem wel bij. Zoals de man wiens vrouw

verliefd werd op een andere vrouw. “Hij sloeg haar met een voorwerp toen hij het ontdekte. Dat overleefde ze niet. Die man kwam hier binnen...” Ron zwijgt even. “Ik denk niet dat hij haar dood wilde.”

Tot 1996 zat Ron in de metaal. Hij werkte jarenlang voor uitzendbureaus en hopte van de ene naar de andere werkplek. Veel waarde hechtte hij niet aan de zekerheid van een vaste baan. Die heeft hij bij de DV&O wel. “Maar de afwisseling is gebleven. In de Tijdelijke Executieve Dienst zit je nooit langer dan twee jaar op dezelfde plek. Ik heb bij de koepelgevangenis in Haarlem gewerkt en in Scheveningen, maar ik heb ook als transportgeleider op de cellenbus gereden. Dat veranderlijke vind ik heel aantrekkelijk aan dit werk.”

15.40 uur Terug naar de *security desk*. De radio staat aan. Huntelaar heeft in eigen huis net het

derde doelpunt voor Ajax gemaakt. Bewonderend gefluit gaat op.

“Hoe is het met onze Spaanse?”, vraagt collega Ludie.

Ron: “Triest. Wie mag ze eigenlijk bellen?”

Ludie checkt het proces-verbaal op de pc. “Alleen haar advocaat”, antwoordt hij.

16.15 uur De portofoon piept. Het is het front, jargon voor de centrale post. “Collega, mannetje nieuw”, klinkt het. “Kun je even naar beneden komen?”

Ron neemt de lift. In de arrestantensluis wacht een jongeman, handen in de zakken van zijn spijkerbroek. Ron dirigeert hem vriendelijk naar de fouilleerruimte. Hij trekt zijn zwarte handschoenen aan. “Meneer, ik ga u fouilleren.” Als de jongeman even later heeft getekend voor zijn spullen die in een krat gaan, nemen twee collega’s hem mee naar de lift.

17.35 uur Het luchten is in volle gang. Het is een hele puzzel om te plannen wie wanneer naar buiten mag en ook waar. Er zijn twee luchtplaatsen; mannen mogen niet met vrouwen luchten, arrestanten die een ‘relatie’ hebben kunnen evenmin met elkaar: ook de krakers gaan dus een voor een. Wie roken wil, krijgt twee sigaretten per luchtpauze. De vrolijke rasta die Ron van zijn cel naar de luchtplaats brengt, neemt ze gretig aan. De grond is bezaaid met sigarettenstompjes.

“Ik wil zo wel alle peuken opgeruimd zien”, zegt Ron op quasi-streng toon.

“En de muren gewit zeker”, antwoordt de jongen met een brede grijns.

Meer weten?

Uitgebreide informatie over DJI vindt u op de website www.dji.nl.

Colofon

Teksten: Annemieke Lenssinck
Fotografie: Josje Deekens
Concept en vormgeving: Louis Nouws
(BLADEN&CO)
Druk: Koninklijke De Swart BV
Oplage: 20.000

Mei 2007: DJI/CC/2007/76

Deze uitgave verscheen ter gelegenheid van de vierde Nationale Open Dag van DJI.

Deze publicatie is zuiver informatief. Aan de inhoud kunnen geen rechten worden ontleend.

